

Pir Epirski

Zrno, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:271667>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Fakultet hrvatskih studija

Sveučilište u Zagrebu

Odsjek za povijest

Pir Epirski

Završni rad

Kandidat: Ivan Zrno

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mladen Tomorad

Zagreb, rujan 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Epir.....	1
3. Prva vladavina i izgnanstvo.....	3
4. Druga vladavina.....	5
5. Sukob s Rimom i Kartagom.....	7
5. 1. Prva kampanja protiv Rimljana.....	7
5. 2. Intervencija na Siciliji.....	10
5. 3. Povratak u Italiju.....	12
6. Povratak u Epir i Makedoniju.....	14
7. Zaključak.....	16
8. Literatura.....	17
9. Izvori.....	18
10. Prilozi.....	18

1. Uvod

Cilj ovoga rada je prikazati život Pira, kralja antičkoga Epirskog kraljevstva, od djetinjstva do njegove rane smrti u bitci u gradu Argu. Rođen je u razdoblju velikih prevrtanja nakon smrti Aleksandra Velikoga, razdoblja obilježenoga sukobima između dijadoha, Aleksandrovih generala i nasljednika, te usponu nove sile na Apeninskom poluotoku, Rima. On je prije svega bio vojnik, svoje kraljevstvo je koristio kao izvor novca i regruta za svoje vojne pohode, ali njegova slaba naseljenost, te nemogućnost da pridobije Makedonce na svoju stranu zbog svoga epirskog podrijetla sputali su njegove mogućnosti. Usprkos tomu pod njegovim vodstvom Epirsko je kraljevstvo doživjelo svoj vrhunac, sudjelujući u borbi za ostatke Aleksandrova kraljevstva, te obrani Grka u južnoj Italiji i Siciliji od Rimske Republike i Kartage.

Glavni izvor o njegovu životu donosi Plutarh u svomu djelu *Usporedni životi* u kojemu uspoređuje živote i karijere grčkih i rimskih povijesnih ličnosti. Pir je u ovom dijelu uspoređen s rimskim vojskovođom i državnikom Marijem, iako nije ostala sačuvana sama usporedba između njih, samo njihove biografije.

Uz Plutarhovo djelo malo je preživjelih antičkih izvora o njegovu životu. Suvremeni izvori koje sam koristio u ovom radu većinom se ne odnose direktno na njega, već općenito na doba u kojemu je živio i djelovao. Korišteni radovi uglavnom se odnose na razdoblje nakon Aleksandrove smrti u kojem je Pir igrao važnu ulogu, ili o njegovim sukobima s Rimom kojemu je ostao u sjećanju kao velika prijetnja.

2. Epir

Regija Epir nalazi se na području današnje sjeverozapadne Grčke i južne Albanije.¹ Epir je uglavnom planinska regija, od Makedonije i Tesalije je odvojen Pindskim gorjem, što je u antičko doba jako utjecalo na njegov razvoj i kontakt sa urbaniziranijim dijelovima Grčke.² Mikenski nalazi i ostatci naselja su nađeni na području Epira, posebno u najvažnijim vjerskim

¹ *Britannica*, s.v. „Epirus“.

² *Britannica*, s.v. „Epirus“.

središtima, svetištu Hada i Persifone Nekromanteionu na rijeci Aheront i Zeusovu svetištu u Dodoni (najstarije helensko proročište).³

Nakon dorske invazije (1100.-1000. g. pr. Kr.) i protjerivanja prijašnjeg stanovništva južno u Grčku, u Epiru su konsolidirane tri skupine grčkih (dorskih) plemena, na sjeveru Kaoini, u središnjem Epiru Mološani, i na jugu Tespronti.⁴ Još uvijek na periferiji Grčke, njihovo ujedinjenje u jedinstvenu državu proveli su Mološani pod vodstvom dinastije Aiakida koji su prema legendi potomci Ahila, odnosno njegova sina Neoptolema.⁵ U 5. i 4. st. pr. Kr. Mološani uspijevaju konsolidirati svoju vlast nad ostala dva plemena, te oko 370. g. pr. Kr. su uspostavili prvu centraliziranu državu na tomu području.⁶

Slika 1: Karta antičkoga Epira (Heinrich Kiepert: *Atlas antiquus*)

³ Braund 2003: 138-139; *Britannica*, s.v. „Epirus“.

⁴ *Britannica*, s.v. „Epirus“.

⁵ Lendon 2005: 148-149.

⁶ *Britannica*, s.v. „Epirus“.

Zbog čestih sukoba sa Ilirima na sjeveru epirski su vladari uspostavili dobre odnose sa susjednim Makedoncima, nećakinja epirskog kralja Olimpijada udala se 359. g. pr. Kr. za makedonskoga kralja Filipa II, a njihov zajednički sin je bio Aleksandar III. Veliki.⁷ Olimpijadin brat Aleksandar I. na vlast je došao 343. ili 342. g. pr. Kr., te se 337. g. pr. Kr. oženio nećakinjom Kleopatrom kako bi obnovio savez sa Makedonijom nakon što se Olimpijada vratila u Epir zbog nesuglasica sa Filipom II.⁸ Godine 334. g. pr. Kr. je na poziv grada Tarasa (Taranto) intervenirao u južnoj Italiji na njihovoj strani protiv italskih plemena, a 331. g. pr. Kr. je i ubijen u bitci.⁹ Na prijestolju ga je naslijedio Pirov otac Aikid koji je vladao do 313. pr. Kr., sa prekidom od 316. do 313. g. pr. Kr. kada je svrgnut sa prijestolja uz pomoć makedonskoga vladara Kasandra, jer je podržavao Olimpijadu i sina Aleksandra III. Velikoga, Aleksandra IV.¹⁰ Aikid je umro od ozljeda zadobivenih u bitci sa Makedoncima u Aetoliji 313. g. pr. Kr.¹¹

3. Prva vladavina i izgnanstvo

Pir je rođen oko 319. g. pr. Kr. kao sin epirskoga kralja Aikida i tesalijske plemkinje Pitije, imao je dvije sestre Deidamiju i Troiu.¹² Nakon pobune epirske vojske protiv rata s Kasandrom 317. g. pr. Kr. Pir je sa samo dvije godine protjeran sa svojom obitelji.¹³ Pobjegli su na sjever u Iliriju pod zaštitu Glaukijasa, kralja Taulanta, jednoga od najvećih ilirskih plemena, čija je supruga bila članica epirske kraljevske dinastije.¹⁴ To je Kasandra navelo na rat sa Taulantima, ali je Glaukijas i nakon poraza odbio predati članove kraljevske obitelji Kasandru.¹⁵

Pirova prva vladavina počela je 306. g. pr. Kr. kada je, uz pomoć Glaukijasa, sa samo dvanaest godina došao prijestolje.¹⁶ Zbog svoje dobi nije odmah direktno vladao, a ta vladavina bila je kratkoga vijeka. Godine 302. pr. Kr. Pir je bio svrgnut s epirskoga prijestolja, na koje je došao Neoptolem II., sin kralja Aleksandra I., uz podršku Kasandra iz Makedonije.¹⁷ Prema

⁷ Greenwalt 2010: 291-293; *Britannica*, s.v. „Epirus“.

⁸ Greenwalt 2010: 293.

⁹ Greenwalt 2010: 296.

¹⁰ Roismun 2010: 296.

¹¹ Roismun 2010: 296.

¹² Plut. *Pyrrh.* 1.

¹³ Plut. *Pyrrh.* 2; Will 1984: 106; Wylie 1999: 302.

¹⁴ Plut. *Pyrrh.* 3; Greenwalt 2010: 296.

¹⁵ Plut. *Pyrrh.* 3; Greenwalt 2010: 296.

¹⁶ Plut. *Pyrrh.* 3; Wylie 1999: 302; Greenwalt 2010: 297.

¹⁷ Plut. *Pyrrh.* 4; Will 1984: 106; Wylie 1999: 302; Greenwalt 2010: 297.

Plutarhovu pisanju Pir je sa sedamnaest godina otišao u Iliriju na vjenčanje Glaukijasova sina, Mološani su se digli protiv Pira, protjerali njegove prijatelje i saveznike, opljačkali njegove posjede i stavili se pod vlast Neoptolema II.¹⁸

Svrgnut s prijestolja i bez sredstava kojima bi ga mogao vratiti, Pir je bio primoran u izbjeglištvo. Zaklon je našao kod Demetrija I. Poliorketa, sina Antigona I. Monoftalmosa, vladara velikoga dijela Male Azije i Levanta.¹⁹ Demetrije je oženio Pirovu sestru Deidamiju, koja je ranije, do njegova ubojstva od strane Kasandra, bila zaručena za Aleksandra IV., sina Aleksandra III. Velikoga i Roksane.²⁰ Pir se pridružio Demetrijevoj vojsci, te su zajedno otišli u pomoć Antigonu kojega su u Maloj Aziji napali Seleuk I., Lizimah i Kasandar.²¹ Pir se kao osamnaestogodišnjak iskazao kao dobar i hrabar vojnik, sudjelovao je u odlučujućoj bitci kod Ipsa 301. g. pr. Kr., u kojoj je Antigon I. bio poražen i poginuo, a Demetrije, koji je na svomu krilu izvojevao pobjedu, uspio se spasiti i povući s dijelom vojske, uključujući i Pira, u Grčku.²² Pir je ostao lojalan Demetriju, te mu je služio u obrani grčkih gradova koje su još uvijek kontrolirali Antigonidi.²³

Nova prekretnica u Pirovu životu dogodila kada je, nakon što su Antigonidi i Ptolomejevići sklopili mir, a Pir je kao talac poslan u Aleksandriju.²⁴ U Egiptu je došao u milost kraljice Berenike I., supruge Ptolomeja I., te je bio odabran za supruga njene kćeri Antigone, koju je imala iz prijašnjega braka.²⁵ Njegova veza s Demetrijem oslabila je 298. g. pr. Kr. kada je njegova sestra preminula.²⁶ Pir je u Egiptu proveo četiri godine. Godine 297. pr. Kr. Kasandar je bio na samrti, pa je Ptolomej I., vidjevši priliku za jačanje svoje pozicije nasuprot svojih suparnika, pružio Piru potporu za povratak epirskog prijestolja u obliku novčane pomoći i vojske.²⁷ Bez Kasandra koji bi spriječio njegov povratak, Pir je postigao dogovor s kraljem Neoptolemom II. o dijeljenju vlasti nad Epirom.²⁸

¹⁸ Plut. *Pyrrh.* 4; Greenwalt 2010: 297.

¹⁹ Plut. *Pyrrh.* 4; Will 1984: 106; Wylie 1999: 301; Greenwalt 2010 : 297.

²⁰ Plut. *Pyrrh.* 4; Chamoux 1981: 59; Will 1984: 106; Wylie 1999: 301; Braund 2003: 31; Greenwalt 2010 : 297.

²¹ Plut. *Pyrrh.* 4; Wylie 1999: 301-302.

²² Plut. *Pyrrh.* 4; Chamoux 1981: 59; Wylie 1999: 301-302.

²³ Plut. *Pyrrh.* 4; Wylie: 301.

²⁴ Plut. *Pyrrh.* 4; Chamoux 1981: 59; Will 1984: 106; Wylie 1999: 302; Greenwalt 2010: 297.

²⁵ Plut. *Pyrrh.* 4; Will 1984: 106.

²⁶ Chamoux 1981: 59; Will 1984: 106.

²⁷ Plut. *Pyrrh.* 5; Chamoux 1981: 59; Will 1984: 106; Wylie 1999: 302; Greenwalt 2010: 297.

²⁸ Plut. *Pyrrh.* 5; Wylie 1999: 302; Greenwalt 2010: 297.

4. Druga vladavina

Od početka zajedničke vladavine s Neoptolemom II. postojale su tenzije, ni jedan ni drugi nisu htjeli dijeliti vlast.²⁹ Iako se tek vratio nakon dugoga izgnanstva, Pir je ubrzo postao popularniji od svoga suvladara, te je uspio pridobiti podršku sva tri epirska plemena i učvrstiti svoju vlast nad njima.³⁰ Iste godine nakon povratka Pir je dao Neoptolema ubiti.³¹ Godine 295. pr. Kr. Pir je dobio sina kojemu je u čast punca dao ime Ptolomej, a u ime punice je izgradio grad Berenik, a njegova je supruga te godine, vjerojatno u porodu i preminula.³² Da bi učvrstio svoj položaj u Epiru, Pir je uspostavio više bračnih saveza. Pir je, nakon smrti Antigone 295. g. pr. Kr., oženio Lanasu, kći Agotokla, tiranina Sirakuze i za miraz dobio otok Krf s važnim gradom Korkirom i otok Lefkadu.³³ Također je oženio i kći jednoga ilirskoga kralja³⁴, te kći kralja Peonije.³⁵

Pir se 294. god. pr. Kr. uključio u previranja oko prijestolja u Makedoniji na poziv Aleksandra, Kasandrova sina, protiv svoga brata Antipatera koji je bio njegov suvladar.³⁶ Kao nagradu za pomoć u ratu Epir je dobio područja Ambracijskoga zaljeva, uključujući i grad Ambraciju koji je Pir uzeo za svoju prijestolnicu, te na sjeveru manje teritorije uz epirsku granicu.³⁷ Antipateru je podršku pružio Lisimah, vladar Tračke, a Demetrije se također uključio u ovaj rat na strani Aleksandra, preuzeo je vlast nad grčkim gradovima, a te iste godine je srušio Aleksandra s vlasti i postao vladarom Makedonije.³⁸ Lisimah je pokušao unijeti razdor između Pira i Demetrija, ali su se njihovi odnosi pogoršavali još od smrti Pirove sestre, Demetrijeve supruge, te je 291. g. pr. Kr. Pir započeo rat sa Demetrijem invazijom na Tesaliju.³⁹ Taj mu se napad obio o glavu kada je Demetrije oženio njegovu suprugu Lanasu, koja je sa sobom odnijela i svoj miraz⁴⁰, a uspio je i povratiti sve posjede u Tesaliji, te je napao Pirove saveznike u Etoliji i prodro u Epir u nadi da će presresti Pira.⁴¹ Vratio se u Makedoniju nakon pljačkanja Epira, a u međuvremenu Pir je sa svojom vojskom napao makedonske postrojbe koje su ostale u Etoliji,

²⁹ Plut. *Pyrrh.* 5.

³⁰ Plut. *Pyrrh.* 5.

³¹ Plut. *Pyrrh.* 5.

³² Plut. *Pyrrh.* 6; Will 1984: 107.

³³ Plut. *Pyrrh.* 9; Chamoux 1981: 59; Will 1984: 107.

³⁴ Vjerojatno unuk Bardilisa II, neprijatelja, a kasnije i punca Filipa II Makedonskoga. (Greenwalt 2010: 298).

³⁵ Plut. *Pyrrh.* 9; Greenwalt 2010: 298.

³⁶ Plut. *Pyrrh.* 6; Wylie 1999: 302-303; Graninger 2010: 319; Greenwalt 2010: 398; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

³⁷ Plut. *Pyrrh.* 6; Wylie 1999: 303; Archibald 2006: 129; Graninger 2010: 319.

³⁸ Plut. *Pyrrh.* 6; Wylie 1999: 303; Greenwalt 2010: 298.

³⁹ Plut. *Pyrrh.* 6; Wylie 1999: 303; Graninger 2010: 319; Greenwalt 2010: 298; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

⁴⁰ Krf i Lefkadu

⁴¹ Plut. *Pyrrh.* 10; Chamoux 1981: 60; Will 1984: 107; Wylie 1999: 303; Greenwalt 2010: 298.

zarobio je 5000 zarobljenika.⁴² Pir je nastavio svoju kampanju prodirući u Makedoniju, a u međuvremenu je Ptolomej I. poslao flotu u Grčku kako bi destabilizirao Demetrijevu vlast, a Lisimah napao Makedoniju s Istoka.⁴³ Demetrije je uspio pobijediti Lisimaha kod Amfipola, ali se morao vratiti na zapad i pozabaviti s Pirom.⁴⁴ Ubrzo je nezadovoljstvo u makedonskoj vojsci uz utjecaj propagande koju je Pir širio u njihovim redovima, te gubitak očekivanoga ratnoga plijena u Trakiji uzrokovao da ga napusti veliki dio Demetrijeve vojske.⁴⁵ Pir je pridobio makedonsku vojsku na svoju stranu, te je bio proglašen za makedonskoga kralja 287. g. pr. Kr.⁴⁶

Uspon na makedonsko prijestolje ga je doveo u sukob s Lisimahom koji se također proglasio kraljem.⁴⁷ Prvotno su dogovorno podijelili vlast nad Makedonijom, te su jedno vrijeme zajednički vladali, sve dok Demetrije nije bio poražen i zarobljen od Seleuka I. u Siriji 285. g. pr. Kr.⁴⁸ Lisimah se nakon toga osjećao dovoljno sigurnim za sukob sa Pirom, te je pridobio Makedonce na svoju stranu protiv, za njih, stranaca i barbara iz Epira.⁴⁹ Pir se povukao bez borbe u Epir, gdje je usprkos gubitku Makedonije, ipak uspio uspostaviti stabilnu vlast, te je odustao od borbe za makedonsko prijestolje okrenuvši se drugim pothvatima.⁵⁰ Lisimah je ostao na vlasti do 281. g. pr. Kr. kada je poražen u bitci kod Korpendija u Maloj Aziji od strane Seleuka I., kojega je ubrzo, nakon što su prešli u Europu ubio Ptolomej Keraun, najstariji sin Ptolomeja I., koji je zatim preuzeo vlast u Makedoniji.⁵¹

⁴² Plut. *Pyrrh.* 7-8, 11; Wylie 1999: 303.

⁴³ Plut. *Pyrrh.* 11, Wylie 1999: 303-304; Greenwalt 2010: 298.

⁴⁴ Plut. *Dem.* 44; Plut. *Pyrrh.* 11; Wylie 1999: 304.

⁴⁵ Plut. *Dem.* 44; Plut. *Pyrrh.* 11; Wylie 1999: 304.

⁴⁶ Plut. *Pyrrh.* 11; Chamoux 1981: 62;

⁴⁷ Plut. *Pyrrh.* 12; Chamoux 1981: 62; Greenwalt 2010: 298.

⁴⁸ Plut. *Dem.* 52; Plut. *Pyrrh.* 12; Will 1984: 108; Wylie 1999: 304; Eckstein 2008: 150; Greenwalt 2010: 298.

⁴⁹ Plut. *Pyrrh.* 12; Chamoux 1981: 62-63; Will 1984: 110; Wylie 1999: 304.

⁵⁰ Plut. *Pyrrh.* 12, 13; Wylie 1999: 304; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

⁵¹ Will 1984: 113-114; Wylie 1999: 304; Greenwalt 2010: 298.

5. Sukob s Rimom i Kartagom

5. 1. Prva kampanja protiv Rimljana

Grčki gradovi juga Apeninskog poluotoka dugo su vremena koristili plaćenike kako bi se oduprli napadima italskih naroda, koji su živjeli u njihovu zaleđu.⁵² Jedan od njih je bio i bivši epirski kralj Aleksandar, koji je tami i poginuo, u čijim je stopama sada stupao Pir.⁵³ No za razliku od svoga prethodnika prijatelj s kojom su se grčki gradovi suočili u trenutku kada su Pira pozvali u pomoć bila je mnogo ozbiljnija. Umjesto sa slabijim narodima s kojim su se ranije sukobljavali sada im je pred vratima bio Rim koji se brzo širio po Apeninskom poluotoku i koji je, uz Kartagu, bio vodeća sila zapadnoga Sredozemlja.⁵⁴ Vodstvo grada Taranta, usred sukoba s Rimom, odlučilo je 281. g. pr. Kr. pozvati kralja Pira u pomoć.⁵⁵ Oni su mu ranije pomogli ponovno zauzeti Korkiru od Demetrija.⁵⁶ Pir je uvidio priliku proširiti svoju moć na jug Apeninskoga poluotoka⁵⁷ i na Siciliju, gdje je htio postaviti svoga sina Aleksandra kao tiranina Sirakuze.⁵⁸ Njega je dobio u braku s Lanisom kćeri sirakuškog tiranina. Pir je oko sebe okupio veliku vojsku sačinjenu od 20.000 pješaka, 2000 strijelaca, 500 praćkaša, 3000 konjanika i 20 slonova koje mu je poklonio Ptolomej II. Filadelf.⁵⁹ Pir je 280. g. pr. Kr. prešao iz Epira u južnu Italiju nakon većine svoje vojske, a tijekom prelaska ga je zahvatila oluja.⁶⁰

Nakon dolaska u Tarant Pir je pokušao pokrenuti pregovore između Rimljana i italskih Grka gdje bi on bio arbitar i medijator između zaraćenih strana.⁶¹ Rimski zapovjednik i konzul Publije Valerije Levin odbio je njegov prijedlog.⁶² Vidjevši priliku za otpor, Piru su se pridružili i italski narodi južne Italije.⁶³ Pirove snage nisu bile u potpunosti spremne na otvornu bitku jer senjegov saveznici još nisu bili u potpunosti okupili. Rimljani su imali značajno više vojnika. Pirove snage bile bolje organizirane i iskusnije nakon godina konstantnog ratovanja pod

⁵² Wylie 1999: 304; Lane Fox 2005: 304.

⁵³ Lane Fox 2005: 304.

⁵⁴ Plut. *Pyrrh.* 13; Wylie 1999: 304;

⁵⁵ Plut. *Pyrrh.* 13; Chamoux 1981: 82; Wylie 1999: 305; Lane Fox 2005: 304; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

⁵⁶ Wylie 1999: 304; Greenwalt 2010: 298.

⁵⁷ Magna Graecia, „Velika Grčka“.

⁵⁸ Wylie 1999: 304-305.

⁵⁹ Plut. *Pyrrh.* 15; Rawlings 2003: 46; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

⁶⁰ Plut. *Pyrrh.* 15; Chamoux 1981: 83; Lane Fox 2005: 305.

⁶¹ Plut. *Pyrrh.* 16;

⁶² Plut. *Pyrrh.* 16;

⁶³ Wylie 1999: 305-306; Lane Fox 2005: 305.

iskusnim časnicima. Istovremeno su rimski časnici varirali iskustvom, , a njihova vojska podignuta je kao reakcija na Pirov dolazak u Italiju.⁶⁴ Pir je, nakon dolaska u Tarant, počeo nasilno novačiti građane i zahtijevati sredstva za rat.⁶⁵

Prva bitka s Rimljanima odvila se između gradova Herakleje i Pandosije na rijeci Siris.⁶⁶ Pir je reagirao na prilazak rimske vojske tako da je uspostavio svoj tabor na polju između Herakleje i Pandosije južno od rijeke Siris, dok su se Rimljani utaborili na suprotnoj obali.⁶⁷ Pir je namjeravao pričekati savezničke postrojbe, ali su ga Rimljani primorali na bitku u trenutku kad su pokušali prijeći rijeku.⁶⁸ Pir je odmah reagirao i naredio svojim časnicima da se pješaci postroje za bitku.⁶⁹ Pir je osobno poveo svoje konjanike kako bi pokušao spriječiti njihov prelazak rijeke prije nego što budu postrojeni za bitku, ali je naišao na iznenađujuće žestok otpor rimskih konjanika i nije uspio u svomu naumu.⁷⁰ Rimljanima je on bio glavna meta, dva puta je srušen sa konja, te se povukao s konjanicima i pridružio se pješacima, te ih poveo u napad na Rimljane.⁷¹ Rimljani nisu bili pripremljeni na borbu sa falangom naoružanom u makedonskom stilu sa dugačkim kopljima s kojima se Rimljani do tada nisu susreli.⁷² Iako su bili nespremni Rimljani su ipak pružili žestok otpor, ali nakon što su Pirovi slonovi prestrašili rimske konjanike, Pirova konjica je uspjela slomiti rimski otpor i potpuno ih poraziti uz velike gubitke.⁷³

Rimljani su izgubili između 7 i 15 tisuća vojnika, dok je Pirova vojska zadobila znatno manje žrtava, ali je kvaliteta vojnika bila puno veća.⁷⁴ Pir je izgubio nezamjenjive veterane koje nije mogao nadomjestiti osim lokalnim Grcima ili nepouzdanim italjskim plemenima, dok su rimski gubitci relativno brzo nadomješteni dobrovoljcima koji su se javili u obaranu Rima.⁷⁵ Nakon pobjede Pir je poslao svoga savjetnika Kinea kao glasnika u Rim kako bi pregovarao sa Rimskim Senatom.⁷⁶ Vodio je razgovore s rimskim službenicima, donio je darove njihovim obiteljima, Senatu je ponudio vratiti zarobljenike bez otkupnine, i pomoć u osvajanju Italije, u

⁶⁴ Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 305;

⁶⁵ Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 305;

⁶⁶ Plut. *Pyrrh.* 16; Chamoux 1981: 83; Wylie 1999: 306; Lane Fox 2005: 305; Eckstein 2008: 245; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

⁶⁷ Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 306;

⁶⁸ Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 306;

⁶⁹ Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 306;

⁷⁰ Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 306;

⁷¹ Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 306; Rawlings 2003: 51-52.

⁷² Plut. *Pyrrh.* 16; Wylie 1999: 306;

⁷³ Plut. *Pyrrh.* 16; Chamoux 1981: 83; Wylie 1999: 306; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

⁷⁴ Plut. *Pyrrh.* 17; Wylie 1999: 306.

⁷⁵ Wylie 1999: 306.

⁷⁶ Lane Fox 2005: 305.

zamjenu za prijateljske odnose i imunitete Tarantincima.⁷⁷ Prema Plutarhu većina je Senatora bila za mir, ali je Apije Klaudije, stari i slijepi rimski državnik, održao pred Senatom govor i uspio ih uvjeriti protiv mira, pa je Senat odbio Pirovu mirovnu ponudu.⁷⁸

Nakon pobjede kod Herakleje Pir je poveo svoju vojsku na sjever kroz Kampaniju i Lacij, došavši na 60 kilometara od Rima.⁷⁹ Rimljani su do tada već obnovili izgubljenu vojsku koja je sada bila još veća, ali su izbjegavali otvorenu bitku, a sam Rim bio je predobro branjen i utvrđen da bi ga Pir pokušao direktno napasti.⁸⁰ Još mu je jedna rimska vojska, na povratku iz Etrurije, prijetila sa sjevera, pa se, zbog dolaska zime, povukao natrag u Tarant, gdje je vojska prezimila.⁸¹ Rimljani su Grcima poslali poruku da neće biti mira dok se Pirova vojska ne povuče s poluotoka.⁸²

U proljeće 279. g. pr. Kr. Pir je poveo svoju vojsku na sjever u Apuliju, te se kod Askula ponovno sukobio sa rimskom vojskom.⁸³ Obje su vojske bile podjednake veličine, polovica snaga je bila sastavljena od savezničkih snaga na obje strane.⁸⁴ Mjesto bitke nije bilo pogodno za konjanike i slonove, rijeka je bila brza, grub teren sa drvećem.⁸⁵ Bitka je trajala do noći, a idući je dan Pir je postavio svoju vojsku na povoljnije otvorenije mjesto što je Rimljane natjeralo na otvorenu bitku sa epirskim falangama i slonovima.⁸⁶ Rimljani su izgubili bitku, uz velike gubitke sa obje strane. Plutarh je napisao kako je prema Jeronimu Kardijskom rimska vojska izgubila 6000 vojnika, dok navodi da je Pir u vlastitim komentarima naveo kako je izgubio 3500 vojnika.⁸⁷ U bitci je i sam Pir bio ranjen. Zbog vlastitog oporavka nije mogao nastaviti kampanju pa su njegove snage bile primorane povući se u Tarant.⁸⁸ Nakon ove je bitke Pir navodno izjavio: „Još jedna takva pobjeda i propali smo.“, uvidjevši da svoje snage ne može nadomjestiti toliko brzo kao Rimljani. Na temelju te izjave nastao je termin „Pirova pobjeda“.⁸⁹

Za to vrijeme na Siciliji su Kartažani, u kooperaciji sa Rimljanima, u strahu od jačanja južnotalijanskih Grka, organizirali potpunu invaziju Sicilije.⁹⁰

⁷⁷ Plut. *Pyrrh.* 18; Wylie 1999: 306-307;

⁷⁸ Plut. *Pyrrh.* 19; Wylie 1999: 307; Lane Fox 2005: 305.

⁷⁹ Wylie 1999: 306.

⁸⁰ Wylie 1999: 306.

⁸¹ Wylie 1999: 306.

⁸² Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 306;

⁸³ Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 307; Lane Fox 2005: 305; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

⁸⁴ Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 307;

⁸⁵ Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 307;

⁸⁶ Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 307;

⁸⁷ Plut. *Pyrrh.* 21; Lane Fox 2005: 305; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

⁸⁸ Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 307;

⁸⁹ Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 307; Lane Fox 2005: 306.

⁹⁰ Chamoux 1981: 83.

Slika 2: Pirov pohod u Italiji i na Siciliji

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pyrrhic_War_Italy_PioM.svg)

5. 2. Intervencija na Siciliji

Njegovi su saveznici s poluotoka postali obeshrabreni i sve nezainteresiraniji za nastavak rata što je Pirovu vojsku ostavilo izoliranom i bez podrške. Godine 278. pr. Kr. Pir je dobio dvije nove ponude.⁹¹ S jedne strane makedonski kralj Ptolomej Keraun poražen je i poginuo sa svojom vojskom tijekom galske invazije Makedonskog kraljevstva, ostavivši prijestolje upražnjeno i u potrebi za novim kraljem, dok mu je s druge strane izaslanstvo grčkih gradova na Siciliji ponudilo vlast nad otokom u zamjenu za pomoć u njihovoj borbi s Kartažanima.⁹² Pir je bolju priliku vidio u Siciliji, poslao je Kinea da se sastane sa vođama

⁹¹ Plut. *Pyrrh.* 21; Wylie 1999: 307-308;

⁹² Plut. *Pyrrh.* 22; Chamoux 1981: 83; Wylie 1999: 308;

sicilijanskih gradova, dok on ne dođe na otok.⁹³ U Tarantu je ostavio posadu, na negodovanje Tarantinaca, koji su zahtijevali ili da ostane i pomogne im protiv Rimljana, ili da grad potpuno napusti, što je Pir ignorirao i otplovio na Siciliju.⁹⁴

Pir je na Siciliju došao na čelu vojske od 30.000 pješaka, 2500 konjanika i slonovima na 200 brodova. Proglašen je za hegemonu federacije sicilijanskih Grka, te mu je predana vlast nad Sirakuzom.⁹⁵ Kartažani su bili Piru ponudili novac i brodove u zamjenu za prijateljstvo, no on je to odbio, te je tražio od Kartažana da u zamjenu za prijateljske odnose napuste Siciliju, te da granica između njih i Grka bude Libijsko more.⁹⁶ U brzoj je kampanji zauzeo gotovo čitav otok, kulminirajući opsadom najjače kartažanske utvrde Eriks⁹⁷ Godine 277. pr. Kr.⁹⁸ u kartažanskim rukama ostala je samo luka i mornarička baza Lilibej južno od Eriksa, dobro opskrbljena i s velikom posadom, čiji su se branitelji uspjeli oduprijeti dvomjesečnoj opsadi Pirovih snaga.⁹⁹ Sukobio se i s Memertincima, italjskim plaćenicima iz Kampanje, koji su 288. g. pr. Kr. zauzeli grčki grad Mesanu, na Mesinskom tjesnacu, te su tamo uspostavili bazu iz koje su vodili svoje pljačkaške pohode.¹⁰⁰ Pirova ih je vojska potisnula u Mesanu, zauzevši manje utvrde koje su kontrolirali na sjeveroistoku otoka.¹⁰¹ U ljeto 276. g. pr. Kr. Pir je bio spreman ponovno pokušati zauzeti Lilibej, pa čak i napasti Kartažane u Africi, no kroz par mjeseci njegova će kontrola nad Sicilijom nestati.¹⁰²

Nezadovoljstvo među grčkim gradovima se uskoro javilo, popularnost mu je opala, vladao je sve više kao helenistički kralj, a sve manje kao vođa federacije.¹⁰³ Naredio je gradnju flote kako bi mogao parirati Kartažanima na moru.¹⁰⁴ Zahtijevao je sve više novca i usluga od sicilijanskih Grka, a brutalno se odnosio s onima koji su mu se usprotivili ili ometali njegovu vlast.¹⁰⁵ Kap koja je prelila čašu bila je smaknuće jednoga Sirakužana koji je bio među onima koji su nagovorili Pira i pomagali u financiranju rata sa Kartagom.¹⁰⁶ Brojni su se gradovi bili pobunili, te pozvali Kartažane i Memertince u pomoć.¹⁰⁷ Vidjevši da je izgubio kontrolu, te

⁹³ Plut. *Pyrrh.* 22; Lane Fox 2005: 306.

⁹⁴ Plut. *Pyrrh.* 22; Wylie 1999: 308; Lane Fox 2005: 306; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

⁹⁵ Plut. *Pyrrh.* 22; Wylie 1999: 308;

⁹⁶ Plut. *Pyrrh.* 23;

⁹⁷ 10 km od današnjega Trapania na zapadu Sicilije

⁹⁸ Plut. *Pyrrh.* 22; Wylie 1999: 308;

⁹⁹ Wylie 1999: 308; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

¹⁰⁰ Plut. *Pyrrh.* 23; Wylie 1999: 309;

¹⁰¹ Plut. *Pyrrh.* 23; Wylie 1999: 309;

¹⁰² Wylie 1999: 309;

¹⁰³ Plut. *Pyrrh.* 23; Wylie 1999: 308-309; Lane Fox 2005: 306; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

¹⁰⁴ Plut. *Pyrrh.* 23; Wylie 1999: 309;

¹⁰⁵ Plut. *Pyrrh.* 23;

¹⁰⁶ Plut. *Pyrrh.* 23;

¹⁰⁷ Plut. *Pyrrh.* 23; Wylie 1999: 309;

dobivši poziv od saveznike iz južne Italije da se vrati i da im pomogne u ratu s Rimom, Pir je odlučio napustiti Siciliju i vratiti se u Italiju.¹⁰⁸ Navodno je prilikom odlaska sa otoka izjavio: „Kakvo hrvačko polje ostavljamo, prijatelji moji, Kartažanima i Rimljanima“ što se pokazalo istinitim.¹⁰⁹

Slika 3: Bista kralja Pira Epirskog (Napulj: Nacionalni arheološki muzej)

5. 3. Povratak u Italiju

Pirov povratak u Italiju nije bio lagan. U Mesinskom tjesnacu se 276. g. pr. Kr. sukobio s kartažanskom flotom koja je njegovoj floti nanijela teške gubitke izgubivši polovinu brodova koje je imao. S ostatkom se uspio se domoći obale, iskrcavši se kod grada Regija u Kalabriji, još jednoga grada pod kontrolom Memertinaca. Pirova vojska je nakon neuspješnog pokušaja

¹⁰⁸ Plut. *Pyrrh.* 23; Chamoux 1981: 83; Wylie 1999: 309; Lane Fox 2005: 306.

¹⁰⁹ Plut. *Pyrrh.* 23; Lane Fox 2005: 306-307.

osvajanja grada krenula prema Tarantu. U međuvremenu se velika memertinska vojska bila iskrcala u Kalabriju, ne usuđujući se sukobiti s Pirovim postrojbama u otvorenoj bitci. Napadali su ih iz zasjede na njihovu putu, na teškom i nepristupačnom terenu. Pirova vojska u nepovoljnom položaju, pretrpjela je značajne gubitke uključujući i dva slona.¹¹⁰ Opasnost je prošla tek kada su Memertinci poraženi u malo žešćoj bitci u kojoj je Pir u osobnoj borbi pobijedio jednoga od njihovih junaka. Nakon te pobjede Epirci su uspjeli stići do Taranta.¹¹¹

Pir je u Tarant stigao s vojskom od 20.000 pješaka i 3000 konjanika, kojima su se pridružile i tarantinske snage, te su odmah krenuli na sjever u Samnij gdje se u međuvremenu utaborila rimska vojska.¹¹² Rimljani su već bili porazili Samničane koji su već otprije zamjerali Piru njegovu ekspediciju u Siciliji, pa se stoga vrlo malo njih pridružilo Piru.¹¹³ Pir je svoju vojsku poveo po Apijskom putu, prema Kapui, dok je rimska vojska pod konzulom Manijem Kurijem Dentatom bila utaborena kod Beneventa.¹¹⁴

Godine 275 pr. Kr. dogodio se odlučujući sukob kod Beneventa. Pir je poveo svoje najbolje vojnike i slonove, noć prije bitke kroz obližnju šumu, u nadi da će Rimljane uhvatiti nespremne, ali se njegov plan izjalovio, jer su ga Rimljani, sa svoga povišenoga položaja na uzvisini, primijetili.¹¹⁵ Plutarhov zapis o bitci je nejasan, ali su Rimljani uspjeli poraziti Pirove snage koje su se morale povući, te je uslijedila druga bitka u kojoj su se Rimljani sukobili sa glavninom Pirovih snaga.¹¹⁶ Plutarh ne spominje ništa o taktici kojom se koristio Pir, jedino što je napisao se odnosi na Rimljane koji su bili primorani dovesti pojačanja iz tabora, kako bi se oduprli slonovima, koristili su koplja za bacanje, te zbunili slonove koji su unijeli kaos u vlastitim redovima. Navodno su koristili i svinje koje su namazali mašću i zapalili, čije je glasanje prestrašilo slonove.¹¹⁷ Podijelivši svoje snage Pir je napravio grešku koja ga je stajala pobjede, Rimljani su uspjeli zarobiti veliki broj zarobljenika, te opljačkati Pirov tabor, u kojemu su zatekli veliki plijen.¹¹⁸ Ovaj je poraz značio kraj Pirovih ambicija u Italiji i na Siciliji.¹¹⁹ Izgubio je sav plijen što je bio zaradio ili uzeo na svojim pohodima proteklih šest godina, kao i većinu svoje prvotne vojske.¹²⁰

¹¹⁰ Plut. *Pyrrh.* 24; Wylie 1999: 309-310; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

¹¹¹ Plut. *Pyrrh.* 24; Wylie 1999: 310;

¹¹² Plut. *Pyrrh.* 24; Wylie 1999: 310;

¹¹³ Plut. *Pyrrh.* 25; Wylie 1999: 310;

¹¹⁴ Plut. *Pyrrh.* 25; Wylie 1999: 310;

¹¹⁵ Plut. *Pyrrh.* 25; Chamoux 1981: 83; Wylie 1999: 310;

¹¹⁶ Plut. *Pyrrh.* 25; Wylie 1999: 310;

¹¹⁷ Plut. *Pyrrh.* 25; Wylie 1999: 310; Lane Fox 2005: 306.

¹¹⁸ Wylie 1999: 310; Rawlings 2003: 46-47.

¹¹⁹ Wylie 1999: 310;

¹²⁰ Wylie 1999: 310; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

6. Povratak u Epir i Makedoniju

Godine 275. pr. Kr. Pir se vratio u Epir s vojskom od 8000 pješaka i 500 konjanika, uglavnom sastavljenom od sicilijanskih plaćenika, ostavivši posadu u Tarantu.¹²¹ Kako nije imao novca da ih plati odmah je krenuo u potragu za novim ratnim pohodom.¹²² Nakon što mu se pridružio značajan broj galskih plaćenika, i vjerojatno uz financijsku pomoć iz Egipta, započeo je upade na makedonski teritorij kojim je od 277. g. pr. Kr. vladao Demitrijevsin Antigon II. Gonata.¹²³ U kratkom roku je uspio zauzeti značajan broj makedonskih gradova i pridobiti na svoju stranu 2000 makedonskih vojnika. Godine 274. pr. Kr. direktno je napao Antigonovu vojsku u uskom klancu kod rijeke Aoos, porazivši ga i pridobivši veliki dio njegove vojske na svoju stranu.¹²⁴ Antigon je s dijelom konjanika pobjegao u priobalne gradove koji su ostali pod njegovom kontrolom, dok je Pir zauzeo većinu Makedonskoga kraljevstva uključujući i stari glavni grad Aigai, postavši na taj način po drugi puta makedonski kralj.¹²⁵ Njegova druga vladavina nije bila popularna, u Aigai je postavio posadu sastavljenu od Gala koji su opljačkali stare grobnice makedonskih kraljeva, za što ih Pir nije kaznio.¹²⁶

Ubrzo je Pir svoju pažnju usmjerio na grčke gradove lojalne Antigonu, uz izliku njihova oslobođenja, poveo je svoju vojsku na Peloponez.¹²⁷ U proljeće 272. g. pr. Kr. na nagovor Kleonima, člana dinastije Agijada, jedne od spartanskih kraljevskih kuća, Pir je odlučio napasti Spartu, kako bi postavio Kleonima na vlast, u zamjenu za njegovu podršku u budućnosti.¹²⁸ Očekivali su da Sparta neće pružiti veći otpor s obzirom da je glavnina njihovih snaga bila s kraljem Arejom I. na Kreti. Unatoč tome zatekli su zatvorena gradska vrata, a Spartanci su u međuvremenu poslali glasnike na Kretu kralju Areju i u Makedoniju Antigonu tražeći njihovu pomoć.¹²⁹ Spartanske žene odbile su biti evakuirane na Kretu, te su pomogle u obrani grada.¹³⁰ Branitelji su u noći iskopali rov prema Pirovu taboru, na čije su krajeve zakopali kola do polovice kotača kako slonovi u njih ne bi mogli ući.¹³¹ Uslijedila su dva dana teških borbi, drugi dan Pirova je vojska gotovo uspjela probiti obranu, ali je Pirov konj bio ranjen i zbacio ga sa

¹²¹ Plut. *Pyrrh.* 26; Chamoux 1981: 83; Rawlings 2003: 46; Lane Fox 2005: 306.

¹²² Plut. *Pyrrh.* 26; Wylie 1999: 311;

¹²³ Plut. *Pyrrh.* 26; Chamoux 1981: 83; Wylie 1999: 311; Scholten 2003: 144.

¹²⁴ Plut. *Pyrrh.* 26; Wylie 1999: 311; Scholten 2003: 144; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

¹²⁵ Plut. *Pyrrh.* 26; Chamoux 1981: 83; Wylie 1999: 311; Scholten 2003: 144.

¹²⁶ Plut. *Pyrrh.* 26; Chamoux 1981: 83-84; Walbank 1984: 224; Wylie 1999: 311;

¹²⁷ Wylie 1999: 311; Scholten 2003: 145.

¹²⁸ Plut. *Pyrrh.* 26-27; Chamoux 1981: 84; Wylie 1999: 311; *Britannica* s.v. „Pyrrhus“.

¹²⁹ Plut. *Pyrrh.* 27; Wylie 1999: 311;

¹³⁰ Plut. *Pyrrh.* 27; Wylie 1999: 311;

¹³¹ Plut. *Pyrrh.* 27; Wylie 1999: 312;

sedla, pa su se povukli.¹³² Trećega je dana braniteljima Sparte pristigla pomoć, iz Korinta je Antigon poslao svoje snage pod zapovjedništvom Aminija Fokljana, dok je s Krete pristigao spartanski kralj Arej I. s 2000 probranih vojnika. Zbog novonastale nepovoljne situacije Pir je bio prisiljen povući se sa svojom vojskom.¹³³

Nova se prilika za nastavak ratovanja ukazala u Argu, na poziv anti-antigonidske opozicije, koja se pobunila protiv tamošnje vlasti, pa se Pir odlučio uplesti u njihov sukob.¹³⁴ Još uvijek su mu za petama bili Antigonidi i Spartanci, koji su konstantno postavljali zamke i organizirali manje napade na njegovu maršu na prema sjeveru, u jednoj od tih zamki na začelju je poginuo Pirov najstariji sin Ptolomej, Pir je zbog njegove smrti zaustavio čitavu kolonu, te je poveo svoje mološanske konjanike i napao Spartance te osvetio sinovu smrt.¹³⁵ Prema Plutarhu Pir se uvijek pokazivao nepobjedivim i strašnim, ali tada je njegova odvažnost i moć nadmašila sve prijašnje iskaze.¹³⁶

Kad su došli do Arga, zatekli su Antigona i njegovu vojsku uzvisini pored Arga, Pir ga je pokušao navesti na otvorenu bitku, ali Antigon je to odbio.¹³⁷ Izaslanici iz Arga su pokušali nagovoriti dva kralja da ostave grad na miru i odu sa svojim vojskama, Antigon je prihvatio i dao svoga sina kao taoca, dok je Pir prihvatio, ali nije dao nikakvo osiguranje da će održati riječ.¹³⁸ Pod okriljem noći Pir je poslao Gale da uđu u grad, kroz vrata koja je otvorio jedan izdajnik, i zauzmu tržnicu, a nakon njih i ostatak vojske, ali su slonovi izazvali pomutnju jer nisu mogli proći kroz vrata s kulama na leđima, što je uzbunilo građane Arga.¹³⁹ Njima su se pridružili Makedonci i Spartanci. Borbe su se vodile svuda po gradu, u uskim ulicama po noći, što je uzrokovalo opći kaos.¹⁴⁰ U zoru se Pir odlučio povući van grada, tu je naredbu poslao sinu Helenu van zidina, ali je naredba krivo protumačena, pa je on poslao još vojnika sa slonovima u grad što je zakrčilo izlaz iz grada.¹⁴¹ Pirove jedinice bile su stjerane u uske ulice u kojima nije bilo prostora za manevriranje.¹⁴² U toj zbrci Pira je s krova kuće crijepom u glavu pogodila jedna stara žena kada je vidjela da se bori s njezinim sinom.¹⁴³ Pir je pao s konja, a

¹³² Plut. *Pyrrh.* 28; Wylie 1999: 312;

¹³³ Plut. *Pyrrh.* 29; Wylie 1999: 312;

¹³⁴ Plut. *Pyrrh.* 30; Chamoux 1981: 84; Walbank 1984: 224; Wylie 1999: 312.

¹³⁵ Plut. *Pyrrh.* 30; Wylie 1999: 312;

¹³⁶ Plut. *Pyrrh.* 30.

¹³⁷ Plut. *Pyrrh.* 31; Walbank 1984: 224; Wylie 1999: 312;

¹³⁸ Plut. *Pyrrh.* 31; Walbank 1984: 224.

¹³⁹ Plut. *Pyrrh.* 32; Wylie 1999: 312;

¹⁴⁰ Plut. *Pyrrh.* 32; Wylie 1999: 312;

¹⁴¹ Plut. *Pyrrh.* 33; Wylie 1999: 312; Lane Fox 2005: 306.

¹⁴² Wylie 1999: 312-313;

¹⁴³ Plut. *Pyrrh.* 34; Lane Fox 2005: 306.

jedan od Antigonovih vojnika prepoznao ga je i odrubio mu glavu.¹⁴⁴ Tako je skončao Pir, kralj Epira u 46. godini života. Antigon je postupio časnno s njegovim posmrtnim ostacima pripremivši ih za pogreb i spalivši a njegov je sin Helen poslan je natrag u Epir.¹⁴⁵ Nakon ovog poraza Pirovi plaćenici asimilirani su u Antigonovu vojsku.¹⁴⁶

7. Zaključak

Vrijeme u kojemu je Pir došao na vlast bilo je idealno za nekoga poput njega. Aleksandrova smrt dovela je do desetljeća konstantnih sukoba na području istočnog Sredozemlja. Pir je naslijedio relativno slabo Epirsko kraljevstvo s dinastičkim previranjima, ali je svojom karizmom uspio od njega napraviti stabilnu državu koja je u početku bila izvor njegove vojne moći, ali se s vremenom pokazalo kao nedostatno za njegove ambicije. Problem s kojim se Pir susretao kod svojih osvajačkih pohoda bio je taj što je on bio vojskovođa, a ne državnik. Nigdje osim u Epiru nije uspio uspostaviti stabilnu vlast, njegov je vojnički mentalitet bio često je otuđivao njegove podanike, kao što je vidljivo iz njegove vladavine nad Sicilijom. Mijenjanje fokusa s jednoga bojišta na drugo, kod svake ukazane prilike, omogućavalo je njegovim neprijateljima da se oporave i ponovno postanu prijatelja. Konstantni ratovi, pogotovo tijekom kasnije vladavine kada je koristio sve više plaćenika, bili su veliki pritisak za njegovu riznicu, što je dovodilo do novih ratnih pohoda. Na temelju svega prikazanoga može se reći da je Pir bio više plaćenik nego kralj. Njegovo umijeće ratovanja zapamćeno sve naših dana, uspijevaio je, uz loše izgleda, izvolijevati pobjedu za pobjedom, a njegov pothvat u Italiji kasnije je utjecao na Hanibala Barku na njegov pohod u Italiju. Pir je bio jedan od rijetkih vladara koji je imao šansu donekle usporiti širenje Rimske Republike. Nakon njegove smrti južna Italija potpuno je potpala pod rimsku vlast, a u naredna dva stoljeća ista sudbina zadesiti će i čitav helenistički svijet.

¹⁴⁴ Plut. *Pyrrh.* 34; Wylie 1999: 313; Lane Fox 2005: 306; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

¹⁴⁵ Plut. *Pyrrh.* 34; Chamoux 1981: 84, 89; Walbank 1984: 224; Wylie 1999: 313; *Brittanica* s.v. „Pyrrhus“.

¹⁴⁶ Walbank 1984:224.

8. Literatura

- Adams, Winthrop Lindsey (2010). „Alexander`s Successors to 210 BC“. U: Rosman, Joseph-Worthington, Ian (ur.). *A Companion to Ancient Macedonia*. Oxford: 208-224.
- Archibald, Zofia Halina (2006). „The Central and Northern Balkan Peninsula“. U: Kinzl, Konrad H. (ur.). *A Companion to the Classical Greek World*. Oxford: 115-136.
- Britannica* s.v. „Epirus“ [<https://www.britannica.com/place/Epirus>].
- Britannica* s.v. „Pyrrhus“ [<https://www.britannica.com/biography/Pyrrhus>].
- Braund, David (2003). „After Alexander: the Emergence of the Hellenistic World, 323-281“. U: Erskine, Andrew (ur.). *A Companion to the Hellenistic World*. Oxford: 21-34.
- Chamoux, Francois (1981.). *Hellenistic Civilization*. Oxford.
- Eckstein, Arthur M. (2008). *Rome Enters the Greek East*. Oxford.
- Graninger, Denver (2010). „Macedonia and Thessaly“. U: Roisman, Joseph-Worthington, Ian (ur.). *A Companion to Ancient Macedonia*. Oxford: 306-325.
- Greenwalt, William S. (2010). „Macedonia, Illyria and Epirus“. U: Roisman, Joseph-Worthington, Ian (ur.). *A Companion to Ancient Macedonia*. Oxford: 279-305.
- Lane Fox, Robin (2005). *The Classical World: An Epic History of Greece and Rome*. London.
- Lendon, J. E. (2005.). *Soldiers and Ghosts: A History of Battle in Classical Antiquity*. New Haven.
- Rawlings, Lewis (2007). „Army and Battle During the Conquest of Italy (350-264 BC)“. U: Erdkamp, Paul (ur.) *A Companion to the Roman Army*. Oxford: 45-62.
- Scholten, Joseph B. (2003). „Macedon and the Mainland, 280-221“. U: Erskine, Andrew (ur.) *A Companion to the Hellenistic World*. Oxford: 134-158.
- Walbank, F. W. (1984). „Macedonia and Greece“. U: Astin, A. E.-Fredriksen, M. W.-Ogilvie R. W. (ur.). *The Cambridge Ancient History Volume VII*. Cambridge: 221-256.

Will, Edouard (1984). „The Formation of the Hellenistic Kingdoms“. U: Astin, A. E.-Frederiksen, M. W.-Ogilvie, R. M.-Walbank, F. W. (ur.). *The Cambridge Ancient History Volume VII*. Cambridge: 101-117.

Wylie, Graham (1999). Pyrrhus Πολεμιστής. *Latomus*, T. 58, Fasc. 2 (Avril-Juin 1999) Bruxelles: 298-313.

9. Izvori

Plut. – Plutarh (Plutarch). *Dem. – Usporedni Životi: Demetrije (Vitae Parallelae: Demetrius)*.
[https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Plutarch/Lives/Demetrius*.html]

Plut. – Plutarh (Plutarch). *Pyrrh. – Usporedni Životi: Pir (Vitae Parallelae: Pyrrhus)*.
[https://penelope.uchicago.edu/Thayer/e/roman/texts/plutarch/lives/pyrrhus*.html]

10. Prilozi

Slika 1: Karta antičkoga Epira. (Heinrich Kiepert: *Atlas antiquus*)

Slika 2: Pirov pohod u Italiji i na Siciliji.

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pyrrhic_War_Italy_PioM.svg)

Slika 3: Bista kralja Pira Epirskog. (Napulj: *Nacionalni arheološki muzej*)